చేస్తూంటే నిద్రా దేవికి స్థానమెక్కడ ? ఆమె ఇలా సంసార స్త్రీ కాక, ఏ భోగందన్నా అయితే-ఇంత పెద్ద సమస్యగా ఉండేదికాదు. ఈ ఐదేసిరోజుల పెళ్ళిళ్ళు పెట్టకపోతే - నాలేసి రోజుల పెళ్ళిళ్ళయితే - ఇంకా మించిపోలేదని ఆలోచించ వచ్చు. ఐనా సాధించదలచినవాడికి ఒక్కరోజు- ఒక్కగంట - చాలదూ ?

ఎందుకు ఆమెనుగూర్చి నేనింత బాధపడతాను ? లోకంలోవున్న సౌందర్యవతులందరూ మనకు అందుబాటులో ఉంటారా? కాని యీ సమాధానాలేవీ ఆ 'కోర్కె'కు అడ్డురావు !

ఉదయాన స్నానంచేసి అద్దం, దువ్వెనకోసం గదిలోకి వెళ్ళాను. ఆమె తలదువ్వుకుంటోంది - ఒంటరిగా. అటూ ఇటూ చూశాను. చుట్టుప్రక్కల ఎవ్వరూ లేరు. మాట్లాడిస్తే? అదీ భయమే ! స్త్రీ స్వాతంత్ర్యంకోసం ఇదివరకే నేనూ పోట్లాడి సాధించి ఉన్నట్టయితే - యీ సంఘంలో అపరిచిత సౌందర్య వతులతో మనకు మనమే పరిచయం చేసుకునేందుకు ఇంత అవస్థఉండేది కాదు !

తెగించాను - ధైర్యంలేక, సిగ్గుపడుతూ కూర్చుంటే ఎవ్వతే ప్రేమించదని తెలుసు !

'నీపేరేం?' అన్నాను, ఒణుకుతూ.

అటూ ఇటూ చూశాను — ఎవ్వరూ లేరు — ఐనా సమయానికి వొస్తే రసాభాస అవుతుందేమోనని భయమే !

ఆమె మాట్లాడలేదు - విరియపోసిన జుట్టును వెనక్కు వేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఎవరితోనైనా చెప్తుందేమో?

'పేరు చెప్పవూ?' అన్నా, ఎల్లాగైనా ప్రసంగించి మెల్లిగా అవతలికి జారుకుందామని.

'ఉ - మ' మళ్ళీ రెండడుగులు వేసింది.

కొంత ధైర్యం వొచ్చింది. ఈ (వేడి) చల్లారుతే ఇంక ఆమెతో మాట్లాడటం పడదు.

'రాత్రికి వొస్తాను' అన్నా భయంతోనే

మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. అందుకు ఇష్టపడ్డా, లేకున్నా - ఆమె చాటుగా తిట్టి ఇకముందు ఇలాటిపనుల్ని చెయ్యబోకని చెప్పినా బాగుండేది. ఆ మౌనమే అర్థం కాక బాధపడ్డాను.

రెండు మూడు గంటలు ఆమెను కనిపెడుతూనే వున్నా. ఎవరితోనూ చెప్పినట్టు లేదు. మధ్య మధ్య నా కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూసి, నన్ను గుర్తించనట్టే ముఖం తిప్పేస్తూంది. దీన్ని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలో తెలియలేదు.

ఆ రాత్రికూడా నాకు నిద్రపట్టలేదు. ఆమెతో మాట్లాడగలిగాననే సంతోషం నన్నింకా ముందుకు సాగమని ప్రోత్సహిస్తోంది. ఆగుంపులో నాకు తెలిసిన ముగ్గురూ నా చుట్టూ జేరి, ఇంకా వినేవాళ్లెవ్వరూదొరకనట్టే వాగుతున్నారు. వీళ్ళకు ఇంకా నిద్రరాదేం లేక నాలాటి సమస్యల్లోనే - నన్ను నిద్రాదేవి ఎందుకు మరిచిపోయిందని ఎదురు చూస్తున్నారా ?

రెండువందల జతల కళ్ళను మోసగించి ఆమెను అనుభవించాలి. వీళ్ళందరూ జీతంలేకుండానే ఆమె శీలాన్ని కాపాడుతూండే సేవకులు! ఐనా ఆమెకు ఇష్టమైతే లోక మంతా ఏకమై ఎదురుతిరుగుతేమాత్రమేం?

ఒకటిన్నరకు అందరూ పడుకున్నారు. బైట పిండార పోసినట్టు వెన్నెల. 'ఈరాత్రిని ఆలోచనతో ఎందుకు వృధా చేసుకుంటావ్?' అన్నట్టు ఆ రేరాజు నవ్వుతున్నాడు.

వరసాగ్గా పడుకున్నఆడవాళ్ళ మధ్యగా ఆమె పడు కుంది. విడిగా పడుకుంటే నాలాటికొంటెవాడు ఆమెశీలాన్ని అపహరిస్తాడేమోననేభయమేమో? మాటుమణిగాక -మెల్లిగా దొడ్డిదోవనువెళ్లి కిటికీ మీదికి పాకాను అదృష్టవశాత్తు ఆమె సరిగ్గాకిటికీకిందనేపడుకొనివుంది- 'నాకుమాత్రం ఆమెఅక్కర్లే దనుకున్నావా?' అన్నట్టు వెన్నెల కిటికీ చువ్వల్లోంచి వెళ్ళి ఆమె ముఖంమీద పడుతోంది. ఎట్లామాట్లాడించను? ఆమె లేచి 'దొంగ' అని అరుస్తే నేను మైలురేసుకు దిగాలి!

ఉన్నట్టుండి ఆమె చప్పున లేచి నిలబడి నా ముఖంలోకి చూసింది. వెంటనే దూకిపారిపోదామనిపించింది. కానికాళ్ళా డలేదు.

మెల్లిగా, 'మీరా?' అంది.

ఆమెతో ఎల్లామట్లాడాలో అర్థంకాక చూస్తున్నా.

'ఎందుకు వొచ్చారు?' అంది.

ఆమెఅంత ధైర్యంగా మాట్లాడుతూంటే నేనేనాపిరికి వాణ్ని?

'నీకోసమే!'

'ఎందుకూ?'

'నీతో మాట్లాడాలి....ఒకసారి ఇటుదొడ్లోకి వస్తావా? అన్నా. ఆకిటికీచువ్వలు అడ్డుపడకుండావుంటే ఎంత బావుణ్ణు!

'ఇక్కడ మాట్లాడండి—ఇక్కడ ఇంతమందిపడుకొని వుంటే ఎట్లావచ్చేది!

'బైట వెన్నెల ఎంతబాగుందో తెలుసా?' అన్నాను. ఆవెన్నెలతో పాటు ఇంకాబాగుండే వాటిని ఆలోచించుకో మన్నట్టు చూస్తూ.

'మెల్లిగా మాట్లాడండి....' అని ఆమె ఒక్కక్షణం ఆలోచించి 'మీరు పదండి....వొస్తాను' అంది.

మెల్లిగా వెళ్ళి దొడ్లో చెట్లచాటునవున్న రాతి అరుగు మీద కూలబడ్డాను. ఎంతసులభంగా ఆమెనుఒప్పించాను... ఇంకా రాదేం? ఎవరైనా లేచి అడ్డొస్తారేమో? ఆమె ముస లమ్మలెవరైనా సమయానికిరాహువులాగఅడ్డుపడతారేమో? వానవొచ్చి నన్ను ఇక్కణ్ణుంచి సాగనంపుతుందేమో? ఎన్ని కుదిరితే సాగేను యీనిగూఢకార్యం ?

పావుగంట గడిచినా ఆమెజాడ లేదు...మళ్ళీవెళ్దామా. అనుకుంటున్నా—మెల్లిగా వొస్తోంది.

ఎదురు వెళ్ళి మెల్లిగా చెయ్యిపట్టుకున్నాను.

'ఇందుకేనా పిల్చింది!' అంది, నేలచూపుల్నిచూస్తూ బొటనవేలు కిందరాస్తూ.

'మరెందు కనుకున్నావ్?'

'ఎవరైనా— చూస్తే!'

'నేనున్నానుగా- నీకు భయందేనికి?' అన్నా, నిజానికి నాకే గుండెలు బితుకు బితుకు మంటున్నా.

కుర్రాడు, 'అక్కయ్యా!' అని కేకేస్తున్నాడు-చచ్చాను. మెల్లిగా లేచి, ఎటుపరుగెత్తుదామా అని ఆలోచిస్తున్నా.

ఆమె పకాలున నవ్వుతూ, 'అట్లా ఒణుకుతారేం?' అని కాస్త ఆగి. 'వాడు లేచాడు.... వెళ్ళాలి' అంది.

'మళ్ళీ—?'

'వాడు నిద్రపోతే వస్తాను -' అని చక చకా వెళ్ళి పోయింది.

సిద్ధాన్నాన్ని ఆ కుర్రవెధవ సమయం కనిపెట్టి పడతో శాడు. ఎంత రంగం పాడైంది! మరో అరగంటకూర్చొని కిటికీ దగ్గరకు వెళ్ళాను. ఆమె జోలపాట పాడుతూ కుర్రాడ్ని నిద్ర పుచ్చుతోంది.

ఇక ఆ మిగతారాత్రి, ఆ కిటికీకి, దొడ్లో అరుగుకూ కాపలా కాయటంతో సరిపోయింది—

మర్నాడు పొద్దున ఆమెకోసం చాలా వెతికాను, కనిపించలేదు. ఎవర్ని అడగను ఆమెసంగతి?

మధ్యాహ్నం దొడ్డివైపున రోడ్డున వెళ్తూంటే - విస్తరి పారేసెందుకని వొచ్చి - నన్నుచూసి అలాగే నిలబడి పోయింది. పాకీవాళ్లూ, కుక్కలూ, ఎంగిలాకులకు చేసే గోల తప్ప ఆసందున మరేమీలేదు.

'ఉమా!' అన్నాను, ఈ చిక్కిన అవకాశానికి పొందిన ఆనందం ఉట్టిపడేలాగు.

ఆమె జవాబు చెప్ప లేదు: ఆ సూర్యకిరణాలు పడి ప్రతిఫలించే ఆమె ముఖం ఎంత అందంగావుంది! నాకు తెలియకుండానే కాళ్ళు ఆమె దగ్గరకు సాగినయ్.

దగ్గరకు రాగానే ఆమె అరిచేతితో వారిస్తూ, 'ముట్టుకోకండి—' అంది, సన్నగా నవ్వుతూ.

ఆమె స్థితి అర్థమైంది, నా ఆశలన్నీ కుంగిపోయినయ్.

'మంచి సమయానికే చెరగు మాపుకొన్నావ్—' అన్నాను, కోపంతోనూ, రోషంతోనూ మధన పడుతూ–

'అదీ నా ఇష్టమేనా?' అని నవ్వి వెళ్ళిపోయింది.

ఆతర్వాత ఆమెకోసం రెండు రోజులు వెతికాను కనుపించలేదు. ఏ తెల్లవారుజాము బండిలోనో నాకు తెలియకుండానే వెళ్లిపోయి వుంటుంది.

2

సంవత్సరన్నరవరకూ ఆమెనుగూర్చి చాలా విచారించాను. ఆమె జాడలేదు. భార్య కాపరానికి వొచ్చినా – ఆ అందాలరాణిని యీ గుడ్లగూబభార్యలో కల్పించుకొని ఏదో గుడ్డిగా తృప్తిపడ సాగాను. ఏమైనా ఆమెమీద వాంఛ చాలావరకు తగ్గింది.

మాకు డబ్బు రావాల్సివుంటే – కాకినాడ వెళ్లాను. ఆయన మర్నాడుకాని ఊళ్ళోకి రాడని చెప్పారు.

రాత్రికి ఎక్కడపడుకుందామా అని ఆలోచిస్తూ బజార్న పడ్డాను. ఒక్కసారి తలెత్తి చూద్దును-ఆమె వాకిట్లో నిలబడివుంది! ఆశ్చర్యమూ ఆశా నన్ను ఆవరించినయ్. బజార్లో ఆడుకునే కుర్రాళ్ళు తప్ప ఇంకెవ్వరూ లేరు -

'ఉమా!' అన్నా.

'జ్ఞాపకం వున్నానూ?....రండి లోపలికి—' అంది. భయపడుతూనే వెళ్ళి ఆమె చూపిన కుర్చీలో కూలబడ్డాను.

'చాలా మారిపొయ్యారు - జ్ఞాపక ముంటానను కో లేదు. ఇందాక ఇటు వెళ్తూండగానే పిలుద్దామనుకున్నాను కాని....' అంది.

ఎంత ఆదరణగా మాట్లాడింది! 'ఎందుకు మరిచిపో తాను!....నువ్వూ మారిపొయ్యావ్—కాని నీ కళ్ళల్లోని చిలిపితనం మారలేదు. అనుభవించ బడుతూన్నకొద్దీ పైకి ఉబికే యౌవ్వనం....' ఏమిటా ఇట్లా మాట్లాడుతున్నానని చప్పున ఎవరో చెప్పినట్టయింది. ఆనాడు తను రుచిచూడని సౌఖ్యంకోసం యీ అపరిచితుడితో మాట్లాడి వుంటుంది.... ఇంకా ఆ సంగతులన్నీ ఆమెకు జ్ఞాపక మున్నయ్యా?

నవ్వింది. 'కవిత్వం నేర్చుకున్నట్టున్నారే!....ఇంకా మీకు అదంతా జ్ఞాపకం వుందీ?'

'ఎల్లా మరిచిపోతాను - అ శృంగభంగాన్ని?'

'ఐతే రాత్రికి రండి....వారు ఊళ్ళో లేరు - రేపు సాయింత్రానికి కాని రారు - ఏం?'

'నీకేమన్నా ప్రమాదమేమో?' అన్నా, ఒకవేళ యీ సదవకాశానికి యీ 'ప్రమాదం' అనే జాలిపదం, అడ్డం పడుతుందేమో ననే భయంతోనే!

'అదంతా మీకు దేనికి? రారాదూ?' అంది 'భయం' అన్నమాటను కొత్తగా వింటూన్నట్టు చూస్తూ.

'ఇక వెళ్ళండి—ఎనిమిదింటికల్లా వొచ్చి తలుపు కొట్టండి ఏమీ భయంలేదు - చీకట్లో ఇల్లు మరిచిపోయ్యేరు! మీకోసం ఎదురుచూస్తుంటాను.'

ఆ సంతోషంలో మాటరాక తలవూపి బైట పడ్డా.

కాఫీహోటల్లో పాతస్నేహితుడు వెంకట్రావు ఎదురయ్యాడు. కాలేజీ రోజుల్లో మేం చేసిన అల్లరిని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ ఆరింటిదాకా పార్కులో కూర్చున్నాం.

'సరే వెళ్తాను బ్రదర్ - ' అన్నా,

'ఎక్కడికి?'

'భోజనానికి-'

'భలేవాడివి.... రేపు మీ వూరు వొస్తామనే భయం అక్కర్లేదులే.... నేనూ ఆమాత్రం భోజనం పెట్టగలను-'

భోజనం ఖర్చు తప్పుతుంది కాని, భోజనమయ్యాక వీడు నన్ను పట్టుకుని వదలకపోతే మాత్రం - యీరాత్రి ఒంటరిగా గడపాల్సి వస్తుంది. ప్రాణహితుడి బలవంతంమీద, చివరకు నన్ను ఎనిమిదింటికల్లా వదిలేసే షరతుమీద ఒప్పుకున్నాను.

కబుర్లు చెప్తూ తీసుకువెళ్ళి ఒక ఇంటిదగ్గర ఆగి, తలుపు కొడుతూ, 'ఉమా!....ఉమా!' అని పిలిచేదాకా ఎక్కడ వున్నానో తెలుసుకోలేక పొయ్యాను. అది ఆమె ఇల్లే! ఆమె వీడికి ఏమౌతుంది ?

ఆమె తలుపు తెరిచి నన్ను చూసి ఆశ్చర్యపడ్డది. వెంకట్రావ్, 'నా ప్రాణమిత్రుడు-' అని పరిచయం చేస్తున్నాడు- మా మిత్రత్వం సంగతి తెలియక !

ఆమె 'మాకు బంధువే!' అని ఆ బీరకాయ పీచును తిరగేసి చివరకు చెల్లెలివరసకు దింపింది.

'ఐతే మా బావవే!' అన్నాడు వెంకట్రావు నవ్వుతూ.

నాకు దగ్గర్లో పిడుగు పడ్డట్టయింది. అటు తిరిగి ఇటు తిరిగీ యీ వ్యవహారం ఇంత ప్రమాదంలోకి లాగుతుందనుకోలేదు.

భోజనా లవుతూండగా ఆమె, 'అప్పుడే వొచ్చేశారేం?' అంది.

'పనై పోయింది-వొచ్చేశాను' అన్నాడు, వెంకట్రావు. ఇంకా నయం-రాత్రి నేను ఆమెతో వుండగా రాలేదు!

ఆమె నా స్నేహితుడి భార్య, నాకు సోదరి అని తెలిశాక ఆఇల్లు నాకుయమలోకంగా కన్పించింది. వీడుమర్నాడు వొస్తే బాగుండేది! నాశనిదేవత కాకపోతేసమయానికి ఆమె మీంది అన్ని అధికారాలతోనూ వీడుప్రత్యక్ష మవటమేమిటి? కాకపోయినాప్రాణస్నేహితుడి భార్యను, 'అన్నయ్యా!' అంటూన్న ఆమెను-ఎల్లా ముట్టుకోను ? ఐనా ఇతరుల భార్య

ల్లాగే స్నేహితుడి భార్యకూడాను. ఆమె ఎక్కువ ఏముంది? కొన్నాళ్లుపోతే ఆ 'ఇతరులు' కూడా స్నేహితులు కాకూడదా? ఐనా నాకు దేనికి యీ తర్కం? ఇదివరకు ఆమె ఒక్క సమస్యే అయితే - ఇప్పుడు స్నేహితుడి భార్యయి రెండు సమస్యలుగా తయారైంది!

ఎల్లాగో ఎనిమిదైంది. 'ఇక నే వెళ్తాను-' అన్నాను.

'ఎక్కడికి?' అంది ఆమె.

'నాకు వేరే పనివుంది-'

'ఆ పని నాకు తెలుసుగా' అన్నట్టు చూస్తూ, 'ఈ రాత్రి ఏం వెళ్తారులే - అన్నాయ్' అంది.

ఇక లాభం లేదని, మర్నాడు కన్పిస్తానని ఎల్లాగో ఆ దంపతుల్ని ఒప్పించి, ఇక జీవితంలో తీరని కోరికతో - డబ్బు వ్యవహారాన్నికూడా వొదిలి, ఆ చీకట్లో రైలుస్టేషన్ వైపు నడవసాగాను.

— డిసెంబరు, 1942.